

Tisková zpráva

Hvězdárny b. A. Krause DDM DELTA Pardubice
ve spolupráci s Astronomickou společností Pardubice

číslo 12 ze dne 22. února 2011

Messierův měsíc na pardubické hvězdárně

V jarním období obloha každoročně připravuje pohled na svých sto deset perel na hvězdném nebi – galaxie, mlhoviny a hvězdokupy, které před téměř třemi stoletími jako vedlejší produkt hledání komet katalogizoval a coby své životní dílo v světlo světa uvedl do té doby neznámý francouzský astronom Charles Messier. **Na měsíc březen k této příležitosti připravila pardubická hvězdárna mimořádné pozorování Messierových objektů, a to každou středu, čtvrtek a pátek od 19 do 21 hodin.**

Osobnost Charlese Messiera

Roku 1730 se ve městě Badonviller narodil do velmi početné rodiny jako desáté dítě z dvanácti Charles Messier. V důsledku velmi skromného živobytí přišel ještě v dětství o šest svých bratrů a sester a v pouhých 11 letech i o otce. Byl tak nucen ukončit studia, aby svou prací vylepšil rodinné poměry. I přes úskalí, která mu již od útlého mládí život připravil, si našel cestu k astronomii.

Roku 1744 měl možnost pozorovat průlet jasné komety kolem Slunce. Tento dozajista silný zážitek byl tím prvotním impulsem, který předurčil další Messierovo směřování. O čtyři roky později, roku 1748, spatřil úkaz, který jej k astronomii připoutal již na trvalo. 25. července s úžasem pozoroval zatmění Slunce. Nebylo již ničeho, co by jej od královské vědy odpoutalo. Tři roky po této události odjel do Paříže, kde byl zaměstnán u námořního astronoma Josepha-Nicolase Delisle, kde prováděl kopírování map. Podstatné pro Messiera však bylo jeho uvedení do observatoře v Hôtel de Cluny, kde se naučil systematické astronomické práci, především pak vedení podrobných astronomických záznamů. Jeho prvním dokumentovaným pozorováním se stal přechod planety Merkur přes Slunce 6. května 1753.

Počátek katalogu

Setkání s první kometou v Messierovi zanechalo hlubokou vzpomínku, a tak již v roce 1757 začal vyhledávat tu nejznámější – Halleyovu kometu. Nelze přitom opomenout, že zpráva o průvodci galaxie v Andromedě (M31), dnes známé jako

M32, pochází právě z tohoto roku. Skutečný cíl Messierových snah, tedy Halleyova kometa, jejíž návrat byl předpovězen na následující rok, byl oddálen drobnou chybou ve výpočtu její dráhy, který provedl astronom Delisle. Vinou drobné odchylky se tak Messier díval na špatné místo oblohy. Paradoxně právě tato nešťastně - šťastná shoda okolností vedla k jinému objevu, který můžeme považovat za prvopočátek Messierova katalogu mlhavých objektů. Dne 14. srpna roku 1758, když se Messier marně snažil nalézt kometu v místech, kde se nenacházela, objevil v souhvězdí Býka mlhavý objekt, který mylně za kometu považoval. Dnes jej známe pod označením M1 - *Krabí mlhovina*. Jde o pozůstatek po supernově, která vybuchla roku 1054.

V následujících dnech byl nabádán svým zaměstnavatelem, aby se pustil do vlastního pozorovacího programu. Netrvalo dlouho a během dalších svých pozorování objevil druhou svou mlhovinu, dnes známou jako M2 v souhvězdí Vodnáře. Ta však již byla známa z dřívějších pozorování. Později bylo zjištěno, že se nejedná o mlhovinu, nýbrž o kulovou hvězdokupu.

Rozsáhlá mlhovina M42 v Orionu patří k nejatraktivnějším objektům Messierova katalogu. Na bezměsíčné obloze ji spatříme i v menších městech jako rozmazanou „hvězdičku“ pod Orionovým pásem v jeho pomyslném meči. Dalekohled pak nabízí pohled na rozsáhlé struktury a mladé hvězdy Trapez v jejím centru. Foto: Tony Hallas, APOD.

Třetí objevený objekt, dnes známý jako M3, nacházející se v souhvězdí Honících psů, byla opět kulová hvězdokupa. Právě tento objev podnítil Messiera k dalšímu systematickému vyhledávání a během následujícího roku objevil a katalogizoval

prvních 40 položek svého dnes již kultovního katalogu. Roku 1771 došlo k publikaci jeho první verze, která obsahovala objekty M1 – M45. Rozšířil tak svůj katalog o takové skvosty jako M42 – *Velká mlhovina v Orionu*, hvězdokupa M44 – *Jesličky v souhvězdí Raka*, nebo otevřená hvězdokupa M45 – *Plajády v Býku*. Katalog tehdy vyšel pod názvem *Nebulae* (Mlhoviny), jelikož Messier tehdy ještě nevěděl o existenci galaxií nebo planetárních mlhovin. Hlavním cílem katalogu bylo zaznamenat všechny mlhavé objekty, které by mohly být zaměněny s potenciálně novou kometou, ale které se oproti kometám nacházejí na „stálých“ polohách na obloze.

Bohatý život Charlese Messiera má astronomické obdivuhodné skóre: 20 komet, z nichž rovných 13 objevil on sám. Největším jeho odkazem je však katalog mlhavých objektů, který čítá 110 objektů, mezi něž patří hvězdokupy otevřené i kulové, mlhoviny, galaxie a jedna dvojhvězda (M40). Jeho celoživotní dílo nám připomíná měsíční kráter pojmenovaný jeho jménem v oblasti *Moře hojnosti* a rovněž planetka označená katalogovým číslem 7359 objevená 16. ledna 1996 na observatoři na Kleti.

Hvězdárna barona Artura Krause a Astronomická společnost Pardubice Vás tak zvou na jedinečnou nebeskou podívanou. **Po celý březen pozorujeme objekty Messierova katalogu mlhavých objektů, a to každou středu, čtvrtek a pátek vždy mezi 19. a 21. hodinou. V případě svitu Měsíce se zaměříme jen na ty nejjasnější z nich – otevřené hvězdokupy na zimní a jarní obloze.**

Doporučujeme také:

[1] Český Messierův maratón na rokycanské hvězdárně:

<http://hvr.cz/akce/messier/>

[2] Messierův katalog na stránkách Západočeské univerzity:

<http://astronomia.zcu.cz/objekty/messier/2008-messieruv-katalog>

Petr Komárek

Hvězdárna b. A. Krause DDM DELTA Pardubice

Tiskové zprávy vydává Hvězdárna barona Artura Krause v Pardubicích (DDM Delta Pardubice, ul. Gorkého 2658) ve spolupráci s Astronomickou společností Pardubice. Pro další informace můžete kontaktovat **Petra Horálka** (tiskový tajemník Astronomické společnosti Pardubice) či **Petra Komárka** (Hvězdárna barona Artura Krause DDM DELTA Pardubice) na níže uvedených kontaktech.

Kontakty:

Petr Horálek

Tiskový tajemník Astronomické společnosti Pardubice

Email: horalek@astro.cz

GSM: +420 736 124 431

Petr Komárek

Hvězdárna b. A. Krause DDM DELTA Pardubice

Email: info@astropardubice.cz

GSM: + 420 603 165 366

Více informací naleznete též na internetové stránce www.astropardubice.cz.